

Sipos László

Emigráció feketén-fehéren

Shirin Neshat: Living in one land, dreaming in another

A népvándorlás modern változata egyre hangsúlyosabban van jelen Európa országaiban; Svédország lakosságának mára több mint 25 százaléka első- vagy másodgenerációs bevándorló, Svájc 28 százaléka pedig külföldön született, de a többi nyugat-európai állam statisztikai sincsenek sokkal lemaradva e két országétól. A multikulturalizmus különösen nagyvárosi környezetben megszokott, Párizs elővárosában, az I. Dagoberttől a francia királyi ház temetkezési helyéül szolgáló bazilikának is otthont adó Saint-Denis negyedben például minden ötödik ember Afrikában született, míg London nyugati- és észak-nyugati területein az Ázsiából áttelepültek aránya hasonló.

Ha valaki elhagyja hazáját, ideális esetben két otthona lesz, de ennek az ellenkezője sajnos gyakrabban for-

dul elő: az új közegbe való beilleszkedés akár évtizedek alatt sem sikerül, miközben a szülőföld idegenné válik, így sokan két szék között a pad alá esnek. Ez különösen a kultúra, a vallás és a politikai berendezkedés tekintetében fordul elő az Európán kívüli országokból származók esetében.

A perzsa származású, de évtizedek óta Amerikában élő Shirin Neshat kiállítása közel fél éven át, idén áprilisig volt látható a müncheni Pinakothek der Moderne múzeumában. Munkáiban elsősorban az egyén identitásválságára, illetve az emigráció nyomán keletkező politikai és érzelmi konfliktusokra koncentrált, és olyan ellentétek közötti átjárhatóságra törekszik, mint az iszlám világ és a Nyugat, a nő és a férfi, a köz- és magánélet vagy az ó- és újkori perzsa kultúra.

Fal a Book of Kings-
sorozattal
HUNGART © 2022
↓

↑
 Fal a *Land of Dreams*-sorozattal
 HUNGART © 2022

Shirin NESHAT:
Nida, 2012, tinta
 ezüstszelatinon,
 153×114,9×5,1 cm
 HUNGART © 2022
 ←

Neshat 1957-ben született az iráni Qazvinban, mely a Szafavida-dinasztia idején az ország fővárosa volt. Tizenhét évesen testvéreivel az Egyesült Államokba távozott, tanulmányait Kaliforniában végezte. Eközben otthon győzött a forradalom, az idő kereke pedig megfordult: Irán Khomeini ajatollah vezetésével ultrakonzervatív iszlám köztársasággá vált, akárcsak Afganisztán. Tragikus látni az interneten keringő, 60-as, 70-es évekből származó, színes iráni divatfotókon szereplő arcokról sugárzó optimizmust, tudva, hogy Iránból a 80-as évekre újra középkori ország lett. A forradalmat követően többek között újra bevezették a nyilvános kivégzéseket, az országból pedig tömeges kivándorlás indult meg. Aki kritizálta a rendszert, nem sok jóra számíthatott: 1989-ben az ajatollah Salman Rushdie *Sátáni versek* című kötetéért fatvát hirdetett, vagyis az író gyakorlatilag halálra ítélte, de a Forradalmi Gárdának csak Rushdie japán fordítóját sikerült meggyilkolnia.

Neshat hazájába az ajatollah halála után egy évvel, 1990-ben tért vissza, de az általa ismerttől teljesen eltérő ország fogadta: „A perzsa kultúra merőben más értékeken alapul, mint az iszlám; kevésbé merev, költői és archaikus. Az új kormány az iszlám nagyon szigorú, tiszta formáját hozta az országba. El akarták törölni a perzsa történelmet, és felváltani egy általános iszlám kultúrával” – mondta egy interjúban.¹

Neshat a fényképezéstől indult, de otthonosan mozog a film és a videóinstalláció területén is, sőt az utóbbi ket-

tőt hatékonyabbnak tartja a fotonál, „mely merev, monumentális és befejezett, és végeredményben csak egy tárgy”. Őt a valóság érdekli, ehhez pedig közelebb áll a mozgókép, mely ugyanakkor több értelmezést is lehetővé tesz. A festészet és szobrászat eközben még távolabb visz a realitástól. Az utóbbi évek mozgóképei már nem videóinstallációk, hanem filmek, melyek azonban általában kiállítóterekben való bemutatásra készültek, hiszen ez a közeg meggyőzőbb, míg a mozi passzív térnek tartja. Számára a művészet olyan eszköz, mely által túlélhetünk a mindennapok banalitásán. Munkáiban saját legbelsőbb világa és a külvilág összekapcsolására törekszik, ezáltal tud szembenézni sajátos helyzetéből fakadó problémáival, kétségeivel és szorongásaival. Munkáiból egyszerre sugárzik magabiztosság és sebezhetőség.

A kiállítás középpontjában Neshat legújabb installációja, a *Land of Dreams* című sorozat állt, mely 111 fotót, egy videóinstallációt és egy filmet foglalt magában. A sorozat koncepciója az amerikaiak megörökítése és álmaik összegyűjtése volt. Emellett a *The Home of my Eyes*, illetve a *The Book of Kings* című sorozatok, valamint két videóinstalláció, a 2001-es *Possessed* és a 2016-os *Ruja* is látható volt a tárlaton. Jellegzetes, fekete-fehér művein gyakran a nyugati portréművészet és a perzsa kalligráfia ötvöződik. Neshat *Land of Dreams* című, Matt Dillon főszereplésével készült komédiáját a tavalyi Velencei Filmfesztiválon mutatták be.

1 Aufbruch in die islamische Moderne. *Art, Das Kunstmagazin*, 2000/4, 24.